

Grete Arro: Bling või Bullerby – Kalaranna arengusuunad

15. oktoober 2014 05:15

Grete Arro

Geopoliitilise olukorra taustal tundub marginaalsevõitu rääkida Tallinna randade nii- või naapidi arendamisest, teisisõnu, heaolu ja linnaruumi seostest. Samas, indiviidi heaolu võiks olla universaalne teema, sõltumata probleemi ulatusest ja selle üle otsustajate marssalikepikese pikkusest.

Eesti Ekspress

Tallinna retoorika ja tegevus avaliku ruumi planeerimisel tundub vastuoluline. Linna üks ajalooliselt märgilisemaid elemente – mereäär – on paslik koht, kus näidata oma arusaamu inimsõbralikust ruumist. Näiteks südalinnalähedases Kalarannas (<http://www.telliskiviselts.info/linnaruum/kuum-linnaruum>), kus kasvavad puud-põõsad ja talla all krudiseb liiv. Seda ala kasutavad inimesed sportimiseks, jalutamiseks, merele vahtimiseks, lastega mängimiseks, veini joomiseks, kalastamiseks, joogaks ja ühisüritusteks. Ent detailplaneeringu põhjal võib tuleviku-Kalarand muutuda sisuliselt korteriomanike erarannaks, kus looduslik rannajoon asendub kaiga.

Ma ei vastandu arendajale, vaid tahan aru saada, millistest teadmistest ruumi ja käitumise seoste kohta juhindub see raamistik, mille sees arendaja arendab. Ja milliseid käitumisi – näiteks inimeste õues- või taasolemist – planeeringuga toetada püütakse.

Inimestele planeerimine ongi keerukas. Korraga peaks arvesse võtma eri kasutajate kattuvaid ja lahknevaid ning ajas muutuvaid vajadusi. Samuti eeldab hea ruumi loomine valdkonna uurimuste tundmist, linnaruumis eksperimenteerimist, teiste kogemustest õppimist ning linnaruumi muutuse ning muutuse hindamise vahele jäävat aega. On terveid linnaruumi uurimissuundi, mis võiksid olla tähenduslikud ka Kalaranna kontekstis. Aga ei ole.

Näiteks **linnaruumi ja tervise** seoste kohta leiab teadusajakirjadest, nagu Journal of Environmental Psychology või Environment & Behaviour, palju uurimusi, mis käsitlevad linna rohealade, parkide, veeäärsete alade seoseid heaolu ja tervisega – näiteks meeleolu, kontsentratsioonivõime, stressi, füüsilise aktiivsuse, tajutud tervise ning muude heaolu markeritega. Ehkki tulemused on osalt vastukäivad, on uurimuste üks läbivaid järeldusi, et linn, kus roheline on käe-jala juures, teeb enamasti inimesele head.

Kalarannale mõeldes panevad kõrvu kikitama need uuringud, mis ütlevad, et eriti lõõgastavad või liikuma ergutavad on linnalooduse saarekesed siis, kui need pakuvad piisavat füüsilist stimulatsiooni; on piisavalt lähedal ja piisava suurusega, et üldse inimesi õue meelitada; asuvad veekogu ääres; on kogukonna poolt aktiivselt kasutatud, kujundatud ja hinnatud. Avaliku ruumi puudumisel väheneb kogukonnatunne, mis muudab piirkonna ebaturvalisemaks ning vähendab füüsilist aktiivsust.

Kui vaadata neid uurimusi ja mõelda end Kalaranda, siis – see on korraliku kesklinna pargi mõõtu, asub mitme asumi jaoks jalutuskäigu kaugusel, võimaldab mitmekesist tegevust grillimisest rannakividel turnimiseni, asub veekogu ääres ning seob kohalikku kogukonda, kaugemal elavaid inimesi ja turiste. Seega, need omadused pole mitte niisama lisaväärtus, vaid tõenäoliselt toetavad füüsilist aktiivsust ning kogukonnatunnet. Tuleviku-Kalarannas neid tegevusi enam pole. Asfaldist kõnnitee kortermaja akende all – isegi kui ta nimi on promenaad – on hoopis teistsugune ruum.

Paljud veeäärased linnad on suhteliselt hiljuti avastanud, millise karuteene nad on endale kunagise rannaalade inimestele sulgemisega teinud. Parafraseerides üht Taaniel Tina mereröövliit – mujal on hakatud mõistma, et "võib-olla saab loodusega veelgi rohkem nodi kokku ajada". Teisisõnu, loodust lubav linn aitab perspektiivis kokku hoida kulutusi istuva eluviisiga seotud haigustele.

Tõepoolest, on leitud, et rohelisem linnaruum aitab vähendada sotsiaalmajandusliku staatuse erinevustest tingitud erinevusi inimeste tervislikus seisundis. Vaadates suvalist suurlinna – San Francisco laheääri, kus saab pikalt luidetel hulkuda, Spree-äärseid rannabaare Berliinis või Chicago pikki linnarandu Michigani järve ääres –, on näha pingutusi palja varbaga käidavate rannaalade tekitamise nimel. Äkki võiks meilgi avatud kallaste nimel vaeva näha, mitte vastupidi.

2000. aastatel tekkis Ühendriikides liikumine *No Child Left Inside* (www.eenclb.org), mis juhtis tähelepanu laste igapäevase looduskontakti hääbumisele, mida on seostatud laste ülekaalulise, aktiivsuse- ja tähelepanuhäire ja meeleoluhäiretega. Mida urbaniseerunum on keskkond, seda vähem pakub see lastele võimalusi eri tegevusteks; seejuures on oskusliku planeeringu korral ka linn piisavalt stimuleeriv. Ehk võiks õuesolemise kohti olla ka moodsa suurlinna igas asumis. Kalamaja kolmeaastasel, mereäärasel lapsel, on täna veel võimalus uurida merelaine käitumist ja seda näpuga katsuda, ilma et ta peaks selleks teise linnaossa minema. Kalamäestuv Põhja-Tallinn liigub aga ühemõtteliselt vaesema linnaruumi poole.

Kalaranda taunitakse vahel selle metsikuse pärast – on teine selline "kammimata", inimeste ja taimede meelevaldas. Paiga tajutud ohtlikkus on suur, eriti nende hulgas, kes Kalarannas ei käi. Samas saavad suvaliselt kasvavad puud (tuntud ka kui *mets*) asja eest, teist taga eksisteerida nii New Yorgi, Berliini kui Helsingi südalinnas. Mis oleks, kui oleks meilgi kesklinnas mereäärne salu. Kalarannas on hullupööra ööbikuid ja toomingaid, rääkimata vanadest õunapuudest – ootamatu isetekkeline Bullerby. Et paik oleks turvaline, pole tingimata vaja puid majadega asendada – piisaks olemasoleva väärtuse märkamisest ja kaitsmisest. Praegune tuleviku-Kalaranna plaan, olgugi roosa ja blingiv (vt <http://prokapital.com/wp-content/uploads/2012/02/promenaad2b.jpg>), ei korva looduskeskkonna sahvisevat ja sulisevat mõju.

Avalik ruum muutub tervist toetavaks teguriks ainult siis, kui ta on kättesaadav – kilomeetrite kaugusel olev loodus ei tähenda eakale, väikelastega, autota või ületöötanud kodanikule suurt midagi. Kalaranna kadumine jätab piirkonda looduse mõttes ainult Kalmistupargi. Kultuurikilomeetri jooksjasõbralik rohekoridor on juba hävinud. Ma pole kindel, kas selline lahendus läheb kokku nende põhimõtetega, millest lähtuvalt koostatakse Tallinna üld- ja Kalaranna detailplaneeringut.

Linnaruumi uuringud osutavad mõistagi vaid teatud tervisega seotud teguritele kõigist võimalikest. Need uuringud ei ütle, et me hakkame piinarikkalt, kui me kogu aeg põlvini kasteheinas joosta ei saa. Aga nad ütlevad, et heaolu on võimalik toetada, kui muude arukate tervisevalikute juures on meile kättesaadav ka lõõgastust ja stimulatsiooni võimaldav linnaruum.

See leht on trükitud EESTI EKSPRESSI internetivõrgust

Aadress <http://ekspress.delfi.ee/archive/article.php?id=69864797>